

Norsk Muntlig Hjelpearke – VG3

Muntlig-praktisk eksamen — Presentasjon, analyse og samtale — LK20

Eksamenens oppbygning

Forberedelsesdel (24 timer)

- Du får oppgaven 24 timer før eksamen
- Alle hjelpemidler er tillatt
- Kan bruke internett, bøker, notater
- Kan samarbeide med andre
- Lag stikkord – ikke fullt manus

Eksamensdagen

- **Presentasjon:** ca. 15–20 min
- **Samtale med sensor:** ca. 10–15 min
- Kan bruke stikkord/notater
- Kan bruke digitale presentasjoner
- To sensorer vurderer deg

Hva blir vurdert?

- Faglig innhold og dybde
- Tekstforståelse og tolkning
- Bruk av fagbegreper
- Selvstendig refleksjon
- Formidlingsevne
- Evne til samtale og utdyping

Presentasjonsteknikk

Struktur (15–20 min)

1. **Innledning** (2–3 min)
 - Fang oppmerksomheten
 - Presenter tema/problemstilling
 - Gi oversikt over innholdet
2. **Hoveddel** (10–14 min)
 - 3–4 hovedpunkter
 - Tekstanalyse med belegg
 - Knytt til faglige begreper
 - Sammenlign tekster/perioder
3. **Avslutning** (2–3 min)
 - Oppsummer hovedfunn
 - Trekk trådene sammen
 - Avslutt med refleksjon

Sterke innledninger

- Aktuelt sitat fra pensum
- Retorisk spørsmål til publikum
- Overraskende påstand du utforsker
- Koble til noe aktuelt i samfunnet

Tekstanalyse – VG3-nivå

Skjønnlitterær analyse

- **Handling** – kort, ikke gjenfortell alt
- **Komposisjon** – oppbygning, vendepunkt
- **Fortellerteknikk** – synsvinkel, tid
- **Personskildring** – direkte/indirekte
- **Virkemidler** – med eksempler fra teksten
- **Tema og motiv** – hva handler det om?
- **Historisk kontekst** – litterær periode
- **Tolkning** – din begrunna forståelse

Diktanalyse

- Form (vers, strofer, rim, rytme)
- Lyrisk jeg – hvem taler?
- Billedspråk og symbolikk
- Lydlige virkemidler (allitterasjon, assonans)
- Kontekst og periode
- Tema og tolkning
- *Les diktet høyt – vis forståelse*

Retorisk analyse (SPØAK)

- **Sender** – hvem? bakgrunn?
- **Publikum** – hvem er mottaker?
- **Ønsket virkning** – hva vil senderen?
- **Argumentasjon** – hvordan?
 - Etos (troverdighet)
 - Patos (følelser)
 - Logos (fornuft)
- **Kontekst** – tid, sted, situasjon

Sammensatt tekst

- Samspill tekst + bilde/lyd/film
- Forankring vs. avløsning
- Hvordan forsterker modalitetene hverandre?
- Retoriske grep i bilder/reklame

A sammenligne tekster

- Likheter og forskjeller i tema
- Sjanger og form
- Virkemidler
- Historisk kontekst og periode
- Forfatterskap og intensjon

Litteraturhistorie – oversikt

Norrøn tid (ca. 800–1350)

- Eddadikt, sagaer, skaldekvad
- Muntlig tradisjon, nedskrevet senere
- Nøkternt, knapt språk

Renessansen (ca. 1500–1600)

- Humanisme, mennesket i sentrum
- Reformasjonen (1537)
- Petter Dass

Opplysningstiden (ca. 1700-tallet)

- Fornuft og vitenskap
- Ludvig Holberg
- Satire og samfunnskritikk

Romantikken (ca. 1800–1850)

- Følelser, natur, nasjonalisme
- Wergeland, Welhaven
- Folkeeventyr (Asbjørnsen & Moe)
- Ivar Aasen – landsmålet

Realismen (ca. 1850–1890)

- Samfunnskritikk, virkeligheten
- Ibsen, Bjørnson, Kielland, Lie
- “Sette problemer under debatt”

Naturalismen (ca. 1880–1890)

- Arv og miljø bestemmer
- Amalie Skram, Christian Krohg
- Determinisme

Nyromantikk (ca. 1890–1905)

- Tilbake til følelser og mystikk
- Knut Hamsun (*Sult*)
- Sigbjørn Obstfelder

Modernisme (ca. 1900–)

- Formeksperiment, fragmentering
- Tarjei Vesaas, Olav H. Hauge
- Profil-generasjonen (1966)
- Strømmen av bevissthet

Samtidslitteratur

- Mangfold i sjanger og uttrykk
- Jon Fosse (Nobelpris 2023)
- Karl Ove Knausgård
- Autofiction, hybridtekster

Språkhistorie

Norrønt → moderne norsk

- Norrønt (ca. 800–1350)
- Mellomnorsk (1350–1525)
- Dansketiden (1380–1814)
- Norsk skriftspråk forsvinner

To skriftspråk

- **Ivar Aasen** (1813–1896)
 - Samlet dialekter
 - Skapte landsmål (nynorsk)
 - Nytt språk fra bunnen
- **Knud Knudsen** (1812–1895)
 - Fornorsking av dansk
 - Gradvis endring
 - Riksmål/bokmål

Viktige språkreformer

- 1907: Første store rettskrivningsreform
- 1917: Tilnærming mellom målformene
- 1938: Samnorskpolitikken
- 1959: Læreboknormalen
- 2005: Ny bokmålsnorm
- 2012: Ny nynorsknorm

Språkdebatt i dag

- Nynorskens stilling
- Dialekt vs. standardspråk
- Engelskpåvirkning
- Språk og identitet
- Språk og makt
- Flerspråklighet i Norge

Retorikk – avansert

De retoriske bevismidlene

- **Etos** – karakter, troverdighet
 - Innledende etos (omdømme)
 - Avledet etos (under talen)
 - Sluttetos (etter talen)
- **Patos** – følelsesappell
 - Positive følelser (håp, stolthet)
 - Negative følelser (frykt, sinne)
 - Identifikasjon
- **Logos** – fornuft
 - Induktiv argumentasjon (eksempel → regel)
 - Deduktiv argumentasjon (regel → konklusjon)
 - Enthymem (ufullstendig syllogisme)

Retoriske figurer

- **Anafor** – gjentakelse i begynnelsen
- **Epifor** – gjentakelse i slutten
- **Trikolon** – tre ledd
- **Antitese** – motsetning

- **Klimaks** – stigende intensitet
- **Retorisk spørsmål**
- **Apostrofe** – henvendelse

Viktige fagbegreper

Narratologi (fortelle teori)

- **Implisitt forfatter** – holdningen i teksten
- **Implisitt leser** – leseren teksten henvender seg til
- **Upålitelig forteller**
- **Fokalisering** – hvem ser?
- **Fabula** – hendelsene kronologisk
- **Sjuzet** – slik de er fortalt
- **In medias res** – begynne midt i
- **Frampek / tilbakeblikk**

Poetiske begreper

- **Allitterasjon** – lik konsonant
- **Assonans** – lik vokal
- **Enjambement** – verslinje uten pause
- **Jambe/trokè** – trykkmønster
- **Sonett** – 14 verselinjer
- **Frie vers** – uten fast form

Sjangerbegreper

- **Dannelsesroman** – utvikling
- **Episk** – fortellende
- **Lyrisk** – stemning/følelse
- **Dramatisk** – handling/dialog
- **Essay** – utforskende prosa
- **Kåseri** – subjektivt og humoristisk
- **Autofiction** – selvbiografisk fiksjon

Samfunn og tekst

- **Diskurs** – måte å snakke om noe
- **Intertekstualitet** – tekst refererer tekst
- **Kanon** – de “godkjente” verkene
- **Resepsjon** – hvordan teksten blir mottatt
- **Ideologi** – verdisyn bak teksten

Samtalen med sensor**Typiske oppfølgingsspørsmål**

- “Kan du utdype tolkningen din?”
- “Hvordan preger perioden teksten?”
- “Ser du paralleller til i dag?”
- “Hva med et annet perspektiv?”
- “Hvordan bruker forfatteren språket?”
- “Kan du knytte dette til andre tekster?”
- “Hva tenker du om språkdebatten?”

Svar med dybde

- Referer til spesifikke tekststeder
- Bruk fagbegreper naturlig
- Vis at du kan se flere sider
- Knytt til historisk kontekst
- Tør å ha egne meninger
- Begrunn alltid med teksten

Nyttige formuleringer

- “Det kan tolkes på flere måter...”
- “Sett i lys av perioden...”
- “Hvis vi sammenligner med...”

- “Et interessant virkemiddel her er...”
- “Dette reflekterer datidens syn på...”
- “Jeg vil argumentere for at...”
- “På den ene siden... men samtidig...”

Kroppsspråk og stemme

- Engasjement smitter – vis interesse
- Hold blikkontakt med begge sensorer
- Varier tempo og trykk
- Bruk pauser for effekt
- Snakk til sensor, ikke les opp
- Ha stikkord, ikke fullt manus

Sentrale forfattere**Henrik Ibsen (1828–1906)**

- “Verdens mest spilte dramatiker”
- Realisme og samfunnskritikk
- *Et dukkehjem*, *Gengangere*, *Vildanden*
- Kvinnefrigjøring, dobbeltmoral
- Symbolbruk i dramaene

Knut Hamsun (1859–1952)

- Nobelpris 1920
- Nyromantikk og modernisme
- *Sult*, *Pan*, *Markens grøde*
- Psykologisk dybde
- Kontroversielt forhold til nazismen

Sigrid Undset (1882–1949)

- Nobelpris 1928
- *Kristin Lavransdatter*
- Middelalderunivers, kvinner
- Psykologisk realisme

Tarjei Vesaas (1897–1970)

- Nynorskens fremste modernist
- *Is-slottet*, *Fuglane*
- Symbolikk og billedspråk
- Enkelt språk, dyp mening

Jon Fosse (f. 1959)

- Nobelpris 2023
- Nynorsk, minimalistisk stil
- *Septologien*, dramatikk
- Repetisjon, taushet, eksistens

Andre viktige forfattere

- **Amalie Skram** – naturalist, psykisk helse
- **Olav Duun** – nynorsk, nordtrøndersk
- **Olav H. Hauge** – modernistisk lyrikk
- **Herbjørg Wassmo** – nordnorsk, traumer
- **Karl Ove Knausgård** – autofiction
- **Hanne Ørstavik** – eksistensiell prosa

Forberedelse (24 timer)**De første timene**

1. Les oppgaven **nøye** – flere ganger
2. Understrek nøkkelord og oppgavekrav
3. Identifiser: Hva *må* du dekke?
4. Les alle vedlagte tekster grundig
5. Gjør førsteutkast til disposisjon

Midtfasen

1. Analyser tekstene systematisk
2. Finn relevante sitater/belegg
3. Slå opp forfatter og periode
4. Finn koblinger mellom tekstene
5. Bygg ut disposisjonen

Avslutningsfasen

1. Lag stikkord (IKKE fullt manus!)
2. Lag eventuelle lysbilder
3. Øv presentasjonen 3+ ganger
4. Ta tiden – tilpass lengden
5. Forbered svar på mulige spørsmål

Kvelden/natten før

- Øv en siste gang
- Forbered nødutgang for hvert punkt
- Sjekk teknisk utstyr
- Legg deg i god tid!

Vanlige oppgavetyper**Tekstanalyse**

- Tolk og analyser en/flere tekster
- Bruk fagbegreper
- Vis intertekstuelle forbindelser
- Knytt til periode og kontekst

Sammenligning

- Finn likheter og forskjeller
- Tema, form, virkemidler
- Historisk kontekst
- Bruk “mens”, “i motsetning til”, “på samme måte som”

Språk og identitet

- Språk som identitetsmarkør
- Dialekt vs. standardspråk
- Nynorsk/bokmål-debatten
- Flerspråklighet
- Makt og språk

Retorikk og påvirkning

- Analyser retoriske strategier
- Bruk SPØAK-modellen
- Vurder troverdighet
- Diskuter mediepåvirkning

Lysbilder – tips

- Maks 8–12 slides totalt
- Stikkord, ikke setninger
- Relevante bilder av forfattere/verk
- Sitater på egne slides
- Tidslinje for litteraturhistorie
- Tekstutdrag du vil analysere
- Enkel, ryddig design
- Ikke les fra slidene!

Tips: Skriv disposisjonen som spørsmål du svarer på. Da virker presentasjonen mer naturlig, og du husker strukturen bedre.

Hva skiller karakterene?**Karakter 6**

- Selvstendig og original tolkning
- Fagbegreper brukt naturlig
- Ser teksten i flere kontekster
- Trekker overraskende forbindelser
- Reflektert og nyansert samtale
- Svært god formidling

Karakter 5

- God tekstforståelse med dybde
- Bruker fagbegreper riktig
- Setter teksten i kontekst
- Sammenligner tekster godt
- God samtale med sensor
- Klar og tydelig formidling

Karakter 3–4

- Viser forståelse av teksten
- Noen fagbegreper
- Noe kontekstualisering
- Svarer på oppfølgingsspørsmål
- Grei formidling

Vanlige grunner til lavere karakter

- Gjenforteller uten å tolke
- Mangler fagbegreper
- Svarer “vet ikke” raskt
- Leser fra manus
- Svarer ikke på oppgaven

Formuleringer – verktøykasse**Innlede analyse**

- “Teksten handler på overflaten om... men på et dypere plan...”
- “Forfatteren skriver innenfor [periode]-tradisjonen...”
- “Et sentralt motiv i teksten er...”

Drøfte virkemidler

- “Forfatteren bruker [virkemiddel] for å understreke...”
- “Denne metaforen skaper en assosiasjon til...”
- “Kontrasten mellom... og... forsterker...”
- “Gjentakelsen av... gir en effekt av...”

Kontekstualisere

- “Sett i lys av [perioden]...”
- “Dette var typisk for [retningen]...”
- “Teksten reflekterer datidens syn på...”
- “Sammenlignet med [forfatter] ser vi...”

Reflektere og drøfte

- “På den ene siden... men samtidig...”
- “Et alternativt perspektiv er...”
- “Dette er fortsatt relevant i dag fordi...”
- “Spørsmålet teksten reiser er...”

I samtalen

- “Det er et godt spørsmål. Jeg tenker at...”
- “Jeg har ikke tenkt på det, men kanskje...”
- “Hvis jeg skal trekke en parallell...”
- “Det minner meg om [annen tekst]...”

Sjekkliste før eksamen**Innhold**

- ☐ Svarer på alle deler av oppgaven
- ☐ Bruker fagbegreper riktig
- ☐ Har relevante sitater/belegg
- ☐ Setter teksten i historisk kontekst
- ☐ Sammenligner med andre tekster
- ☐ Har selvstendig tolkning

Presentasjon

- ☐ 15–20 minutters lengde
- ☐ Tydelig innledning
- ☐ Logisk struktur
- ☐ God avslutning
- ☐ Stikkord (ikke fullt manus)
- ☐ Øvd 3+ ganger

Samtale

- ☐ Forberedt på oppfølgingsspørsmål
- ☐ Kan utdype alle punkter
- ☐ Kjenner perioder og forfattere
- ☐ Kan diskutere språk og identitet

Teknisk

- ☐ Lysbilder fungerer
- ☐ Backup av alt materiell
- ☐ Vet tid og sted for eksamen

Husk: Sensor vil se at du **forstår** tekstene, kan **analysere** med fagbegreper, og er i stand til å **reflektere** selvstendig. Vis engasjement – det smitter!